

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Анотація. Робота присвячена дослідженню стану та основних тенденцій розвитку сільського господарства України в сучасних умовах. Виділено основні причини збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та джерела отримання прибутку аграрними підприємствами. Визначено пріоритетні напрями розвитку сільського господарства України.

Ключові слова: сільське господарство, перспективи розвитку, агропродовольчий комплекс, агрохолдинги, врожайність.

Abstract. The work is devoted to the study of the state and main trends of the development of Ukrainian agriculture in modern conditions. The main reasons for increasing the production of agricultural products and the source of profit by agrarian enterprises are highlighted. The priority directions of development of agriculture in the Ukraine are determined.

Keywords: agriculture, prospects of development, agro-food complex, agro holdings, yield.

Сільське господарство забезпечує 18-19% ВВП України та близько 40% експортної виручки країни [1]. Даний сектор економіки переживає період зростання, заснований на підвищенні врожайності, високих цінах на продукцію (з урахуванням курсу валюти) і виході на нові ринки (ЄС, країни Азії).

Тому актуальною науковою задачею є аналіз стану та тенденцій розвитку сільського господарства України в сучасних умовах.

Вертикально інтегровані агрохолдинги відіграють головну роль у розвитку агропродовольчого комплексу України у сучасних умовах. Вони вибудовують ланцюжок вирощування-переробка-збут, займаються вирощуванням зернових і олійних культур та виробництвом харчових продуктів (м'ясо, м'ясопродукти, яйця, соняшникова олія, цукор).

Згідно з рейтингом Forbes середня EBITDA агрохолдингів на 1 га (по рослинництву) в 2015 р. становила 314 дол. США, а найбільший показник – 540 дол. США [2].

Ключова причина підвищення фінансових результатів – істотне збільшення врожайності по всіх основних культурах через впровадження нових технологій і техніки. Наприклад, середня врожайність пшениці зростає з 20 ц / га в 2000 р до 41,4 ц / га в 2016 р. Важливою тенденцією є стабільне збільшення в структурі посівних площ частки соняшнику (з 5,2% в 1991 році до 24,9% в 2016 р) і знижується частка кормових культур (з 37,4% в 1991 році до 7,9 % в 2016 р) [3]. При цьому існує значний потенціал для подальшого зростання – врожайність в Україні все ще істотно нижче, ніж в країнах ЄС.

Однак основний прибуток агрохолдинги отримують за рахунок переробки зернових і олійних та на виробництві більш складної продукції. Компанії, зосереджені лише на виробництві зернових і без власних потужностей зі зберігання і переробки (перевалки) є менш конкурентоспроможними і в середньостроковій перспективі поглинаються конкурентами.

Відбувається перехід від отримання прибутку за рахунок виробництва зернових до більш складних і маржинальних виробництв. Великі агрохолдинги збільшують «глибину» переробки, розвивають свою спеціалізацію (виробництво і переробка яєць, м'яса птиці, молока, виробництво соняшникової олії). Більш дрібні господарства розвивають виробництво високорентабельних культур.

Перспективні напрями розвитку агрохолдингів – розбудова власної інфраструктури, логістики, збільшення земельного банку і розширення потужностей, вихід на нові зарубіжні ринки.

Так стратегія розвитку одного із провідних вертикально-інтегрованих агропромислових холдингів України «Астарта» передбачає будівництво нових елеваторів, розширення земельного банку, реалізацію інфраструктурних проектів в тваринництві, оновлення парку сільгосптехніки, модернізацію цукрових заводів, розширення експорту продукції, запуск інноваційної системи управління агробізнесом.

Агрохолдинг «Кернел» декларує плани по збільшенню земельного банку, будівництву терміналів для перевалки олії і шроту, розвиток точного землеробства, збільшення переробки соняшнику на 10%.

«Миронівський хлібопродукт» зосереджений на збільшенні експорту продукції в ЄС і країни Азії (Саудівська Аравія, ОАЕ та ін.), розширенні виробничих потужностей, придбанні підприємств по переробці м'яса в ЄС, будівництві біогазового комплексу.

Агрохолдинг «Мрія» планує розвивати вирощування ягід, виробництво молока, оновлення техніки.

Тобто, загальною тенденцією розвитку інфраструктури аграрного комплексу є подальше збільшення елеваторних потужностей, потужностей з перевалки продукції, будівництва складів (холодильників) для зберігання овочів і фруктів, будівництвом потужностей для переробки фруктів і ягід.

Разом з тим, змінюється структура аграрного комплексу: якщо раніше він був орієнтований у першу чергу на забезпечення промислових регіонів (Донбасу) і експорт в Росію, то зараз агрохолдинги переорієнтують бізнес для експорту в ЄС і Азію. Великі агрохолдинги (МХП, Кернел) продали свої активи в Росії і сконцентрували земельний фонд і переробні потужності в Україні.

Активно розвивається в останні 5 років вирощування фруктів, ягід і овочів (в основному на експорт). Перспективні напрями зростання овочівництва:

□ виробництво овочів в теплицях: вперше були експортовані в ЄС кабачки, баклажани, перець; також експортуються огірки і томати;

□ в 2,5 рази зріс експорт чищеного лука в ЄС (основні країни – Польща і Великобританія);

□ активізувалося промислове виробництво редиски та часнику;

Загальний збір фруктів, ягід і горіхів в Україні в 2016 р. склав 2200 тис. т, з них 1200 тис.т. – яблука. Стримуючими факторами для розвитку садівництва є високі інвестиції в закладку саду (від 200 до 500 тис.грн в 1 га) і дефіцит потужностей зі зберігання продукції.

Виробництво ягід збільшується щорічно на 4%. Уже зараз Україні належить 6% світового ринку полуниці і 13,4% світового виробництва вишні.

У цілому за 2011-2016 рр. експорт ягід зріс в 5 разів. Основні ринки збуту: Європа, Близький Схід і Китай. Найбільш затребуваними є полуниця, чорниця, лохина і журавлина. Середня врожайність вишні в 2007-2016 рр. збільшилася на 50%. Площа комерційних насаджень лохини в 2007-2016 рр. виросла на 50%.

Також важливими тенденціями розвитку сільського господарства є виробництво еко-продуктів для країн ЄС, виробництво і переробка яблук, виробництво й експорт меду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>. – 2016.
2. Дружерученко О. Рейтинг 25 самых эффективных растениеводческих компаний Украины [Електронний ресурс] / Ольга Дружерученко // Landlord. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://landlord.ua/rejting-25-samiheffektivnih-rastenevodcheskih-kompaniy-ukraini/>.
3. Статистичний збірник "Сільське господарство України" за 2016 рік/ Державна служба статистики України. Держаналітінформ, 2017. – 244 с.